

ŞEHİRLEŞME

Ülkemiz, doğası dört mevsim güzellikler sunduğu, renklerin ve seslerin resitalleriyle kucaklaştığı, cömertçe bir dünya sunuyor. “Coğrafya kaderdir” ünlü düşünür İbn-i Haldun’a nispet edilen bu güzel söz hayatın özüdür. İçinde doğup, nimetleri ile büyüten ormanı, dağı, yaylası, ovası, ırmağı, denizi, güneşi, yağmuru, kar’ı yaşantımız da yolumuzu belirler.

Binlerce yıllık yaşanmışların, onlarca farklı uygarlığın zengin bir birikimi ile muhteşem bir kültür varlığına sahip toprakları, eski halkları ve izleri de görülmeye değer antik eserleriyle medeniyet merkezi olan bu topraklar, 1071 Malazgirt savaşından sonra Selçuklular döneminde Türklerle tanışmış, Beylikler, Osmanlı ve nihayet Cumhuriyet dönemi bu zengin tarihe yeni dokumalar ekleyerek Anadolu’yu Türk Kültür Ülkesi haline dönüştürmüştür.

İfade etmek gerekir ki Cumhuriyet’in ilk yıllarında Anadolu insanı yorgundur. Balkan harbi, arkasından Çanakkale Savaşlarını takip eden 1.nci Cihan Savaşı’ndan sonra işgale uğrayan güzel yurdumuzu düşman istilasından temizlemek için Kuvay-ı Milliye ruhu ile yaptığı Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki İstiklal Mücadelesi başarı ile sonuçlandığı yıllarda ülke nüfusu 13 milyon civarındadır.

Cumhuriyet’in sağladığı birlik ve düzen döneminde Türk toplumu toparlanıp işinde gücünde çalışmaya

Erdi BATUR / E. Vali

başlamış 10.ncu Yıl Marşı'nda ifade edildiği üzere "10 yılda 15 milyon genç" yaratarak ülke kalkınma hamlesine başlamıştır.

Cumhuriyet idaresine geçildiğinde dönemin sağladığı bir asır gibi uzun barış dönemini, hükümetlerimiz iyi değerlendirip yerinde ve isabetli kararlarıyla planlı ve programlı politikalar uygulaması sonucu kurulan fabrikalar ile ve tesislerin kazanımları ile büyük hamleler yaparak elde edilen ekonomik gelişme sayesinde toplumda büyük değişim husule gelerek ŞEHİRLEŞME olgusu ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet idaresinin kurulduğu yıllarda halk tarım ağırlıklı olarak çiftçilik ve hayvan yetiştiriciliği ile uğraşıyor, nüfusun ¾'den fazlası kırsal alanda yaşıyordu. 1933 yılında başlayan planlı ekonomi ile fabrikalar kurularak sanayide başlayan ilerleme, ileriki yıllarda Liberal Sistemin imkanlarıyla hızlanınca işçi talebinin artması sonucu, kırsal alanlardan şehirlere göç hızlanmış, bunun neticesi olarak şehirlerin nüfusu hızla artış göstermiştir. Nüfusu milyonu geçen ilk şehir İstanbul olmuştur. Artış öyle olmuş ki oran terse dönmüş, son yıllarda 80 milyona ulaşan ülkemiz nüfusunun ¾'ü şehirlerde yaşar duruma gelmiş, bu nüfus döngüsü ekonomik ve toplumsal hayatta yeni sorunlar çıkmasına sebep olmuştur.

ALT YAPI HİZMETLERİ

Şehirlerin büyümesi belediyelere yeni görevler getirmesi muhakkaktır. Sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçimiyle gelen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliği olan belediyelerin hizmet alan ve çeşitliliği birden artmış, diğer yandan çarpık yapılaşmalar çoğalarak çok sorunların ortaya çıkmasına neden olan durum yılların da ihmali ile daha da artarak

belediye bütçe imkanları yetersizliği vb. sebeplerden dolayı uzun yıllara bağlı olacak çalışmaların gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Alt yapı hizmetleri yapılması büyük harcamalar gerektirir. Plan çalışmalarından, sonra yollar kazılıp kanalizasyon boruları, içme suyu boruları, yağmur suyu boruları, arkasından elektrik, telefon kabloları ve doğalgaz boruları çekilme işlemleri zor ve güç olmasının yanında uzun süre isteyen faaliyetlerdir.

Diğer yandan ifade etmek gerekir ki belediyeler genelde gözle görülen, toprak üstü işleri yapmayı tercih edip, masraflı işlere altyapı işlerine girmekte gönülsüz davranmışlar ya da ertelemişlerdir.

ŞEHİRLEŞME

Şehircilik konusunun hükümet seviyesinde ele alınışı 1924 yılında çıkarılan köy kanunu ile başlamıştır. Bu kanunda yerleşim birimleri köy-kasaba-şehir ve son yıllarda çıkarılan 3030 sayılı kanunla "Büyükşehir" olarak sınıflandırılmış olup şehircilik yönünden görevleri belirtilmiştir.

Şehirleşme, halkın şehir özelliğinde yerleşme merkezlerine giderek daha yoğun bir şekilde toplanmasıyla yansıyan demografik olaydır. Şehirleşmenin özelliği, şehir nüfusunun bütün ülke nüfusundan fazla artması, sayılarının çoğalması ve alanlarının genişlemesidir. Büyük şehirlerin banliyöleri kısa bir süre içinde gelişip asıl şehirden daha çok insan barındırmağa başlar, komşu küçük beldeler ve köyler bu banliyönün sınırları içine girer ve ortaya bir yerleşme merkezi çıkan olgudur.

Bu yerleşme yerleri genellikle sanayi bölgelerine yakın olup, belediye hudutları içerisinde yer alır, ama hizmetten yoksun kır alanlardır. Diğer taraftan yerleşme merkezi oluş-

ma evresinde şehir merkezinde de nüfus yoğunluğu artar. Bu hal sorunları daha da büyütür.

Konuya belediye açısından baktığımızda neler söyleyebiliriz.

Açıklık getirmek için İstanbul şehrini örnek alalım. Şehir nüfusu 1990'da 6 milyon, 2000'de 8 milyon, 2010'da 13 milyon ve bugün 15 milyona ulaşmıştır. Sanki bir devlet nüfusu kadar insan yaşamaktadır. Bu nüfus artışı karşısında belediye hizmet vermekte ne derecede başarılı olabilir ki.

Hizmetlerin talepleri karşılamaması yahut çalışmaların uzun sürmesi yakınmalara da sebep oluyor. Kaldırım, alt geçit, park yapmak gibi tekrarlanan hizmetler vatandaş gibi tekrarlanan hizmetler vatandaş artık cazip gelmediğinden yeni ve farklı projeler beklentisi olduğu belirtilerek modern kent yaşamında olması gereken kültür ve sanat ağırlıklı hizmetlerin de yapılması isteniyor.

Vatandaş şehir yaşamında kalite eksikliğinden, sosyal hayatlarını dolduracak mekanların azlığından, yeşil alanlara sürekli bina yapılmasından şikayet ediyor.

KENTSEL DÖNÜŞÜM

Kentsel dönüşümden örnek vererek nüfus yoğunluğunun nasıl arttığına bir açıklık getirebiliriz. Cadde yahut sokaklarda az katlı 3-4 bina yıkılarak yerlerine çok katlı ve çok dairesli dikey binalar yapılıyor. Sonra bu binalarda bir köy nüfusu kadar insan yaşamaya başlıyor. Alan müsait olduğunda daha yüksek bloklarda yaşayan nüfus 2 bini geçen belde nüfusuna erişiyor.

Şöyle düşünelim, kırsal kesimde bir köye ne tür hizmetler götürüldüğü herkesçe bilinmektedir. Devlet tarafından belediyelerine yapılan yardımları da düşünelim.

Peki şehirde ne oluyor? Sokak aynı sokak, cadde aynı cadde. Yeni inşaatlardan kaynaklanan nüfus artışına karşılık, hiçbir ilave hizmet gelmiyor. 1965 yıllarında yürürlüğe giren “Otopark Yönetmeliği” de tam uygulanmadığından sokak ve caddeler nüfus yoğunluğu yanında araç sayısının artması sonucu getirdiği yükü taşıyamaz hale gelince, aynı durum ana yollara da yansıyor. Sabah işe giderken, akşam da eve dönerken trafik tıkanıyor. Bazı hallerde yayalar araçlardan hızlı gider oluyor. Kaza olduğunda trafik durma noktasına geliyor.

Şehrin hali neden böyle oldu, düşünmek lazım. Konuya belediye açısından baktığımızda neler söyleyebiliriz? Belediyeler de boş durmuyor. Onlar da hizmet üretiyor. Yol çalışmaları yapıyor, ulaşım yollarını çeşitlendiriyor. Devletin de yardımı ile boğaz üzerine köprüler yapıyor. Metro ulaşım (raylı sistem) ağı genişletiliyor, boğazın altına tüneller yapılıyor. Bu hizmetler trafiğin rahatlaması için yapılmış dev hizmetlerdir ama maalesef yeterli olmuyor. Anadolu ve Avrupa yakasında yakında banliyö tren seferleri de devreye girecek, trafikte ne kadar bir rahatlama olacak, birlikte göreceğiz. Şehir o kadar büyümüş ki ne yapsan yutuyor, kar etmiyor.

TEDBİRLER

İlk önce göç konusu üzerinde durmak gerekiyor. Kırsal kesimden şehre göç alınacak tedbirlerle önlenemez. Kırsal kesim insanları üreticidir. Araziyi işleyip her türlü ekim-dikim yaparak tarımın her çeşidini, sebze ve meyvenin her türüsünü yetiştirir. Böyle olduğunda araziler boş kalmaz, işlenir. Köyler de boşalmamış olur. Yakın tarihe kadar ülkemiz, tarım ürünleri bakımından kendine yeter 7 ülkeden biri olarak öğünürdük. Alınacak önlemlerle yine o günlere dönebiliriz.

Çiftçiliğin yanında kırsal kesim insanları hayvancılıkla da uğraşır. Yetiştirdiği küçük ve büyük baş hayvanlarla ülke ekonomisine katkı sağlar. Hayvan yetiştiriciliği korunup teşvik ile korumacı tedbirler sağlandığında hayvancılıkta ülke toprakları bizi doyurur. Ele muhtaç etmez. Yakın tarihe kadar dış ülkelere hayvan satımı yapıyorduk. Yine o yıllara dönebiliriz.

Çiftçiliğin ve hayvan yetiştiriciliği yapanların yakındığı, girdilerdeki fiyat yüksekliği sebebi ile kazanç sağlamadığı konusudur. Herkes gibi o da çalışmanın karşılığını görmek istemesi normal karşılanmalıdır.

Hükümetin alacağı karar ve uygulama tedbirleri bu sorunu çözer. Kırsal kesimde yaşamayı cazip kılacak tedbirler alarak bunu sağlayabilir. Tarım

çiftçisine üretimde sağlayacağı teşvik ve koruma politikası uygulaması üretimi arttırır.

Kıtlık zamanları ve harp günlerini de düşünüp kendine yeter ülke durumuna gelmemiz gerekir. Hükümetin yakın bir zamanda bu önemli konuyu çözeceği inancıyla şunu vurgulamak gerekir. TBMM'den çiftçiliği ve hayvan yetiştiriciliği teşvik edici ve koruyucu yasaların çıkması sağlanmalı, uzun vadeli Tarım Politikaları uygulanmalıdır. Bu şehre göçün de önlenmesinde etkin olur.

Diğer bir çare de ulaşımda yapılacak yeni uygulamalarla çözüm aramaktır. Bunun için akla gelen uygulama ile şehirler ve ülkeler arası trafiği şehir içine sokmamak düşünülebilir. Kuzey Marmara Sahil Yolu devreye sokularak TIR, kamyon ve diğer araçları Yavuz Sultan Selim Köprüsüne yönlendirme yapılarak rahatlama olabilir. Ayrıca yapılmakta olan Çanakkale Boğaz Köprüsü devreye girdiğinde araç trafiğinin bir kısmı buraya kaydırılabilir.

Belki bu tedbirler de yeterli kalmayabilir. O takdirde şehir içinde yapılmakta olan metro ulaşımını daha yaygın hale getirerek, ağırlıklı olarak toplu taşımaya önem ve ağırlık verilerek İstanbul şehir içi trafiğinin rahatlama sağlanabilir.

SONUÇ

Kentsel dönüşüm bilimsel bir bakış açısıyla çözülmeli. Parklarıyla, kültür merkezleriyle, sosyal alanlarıyla, depreme dayanıklı bina, okul, hastane ve tesisleriyle, su ve orman kaynakları koruma altına alınmış bir kent merkezi olmalıdır.

Üç imparatorluğa başkentlik yapmış İstanbul'un silüetini bozan hiçbir inşaatla izin verilmeyip, tarihi

geçmişini ortaya çıkarılarak kimliği korunmalıdır.

Belediyeler siyaset yeri değil, hizmet yeridir. Belediye başkanları şehrin geleceğini konuşur, projeleri ortaya koyar. Vatandaş ne bekliyor, hangi konularda şikayet var. Bu konuları göz ardı etmemelidir. Ne yapacaklarını yahut ne yapmayacaklarını bilmelidir.

Son söz olarak şunları söyleyebiliriz. Şehirlerde bir eksiklik – noksanlık var. Bir umursamazlık var. Eğitim

birikimi yanında, kişilik açısından değerler boyutuyla, insan kalitesi yükselmedikçe, şehirlerimizin standart ve yaşam kalitesi artabilir mi?

Şehirleri inşa edemeyenler, medeniyet kurabilir mi?

Şehri insan, insanı da şehir inşa eder, şehir insanla kaim olur.

Hedef olarak ülkemiz, refahı yakalamış, mutlu insanların yaşadığı ülke olmalıdır.